

Ведомости. – Режим доступа: https://www.gov.cn/govweb/xinwen/2014-09/19/content_2753299.htm – Дата доступа: 10.11.2023.

5. Описание: Создание устойчивого будущего: китайская молодежь идет по миру [Электронный ресурс] // Ведомости. – Режим доступа: http://www.news.cn/world/2023-04/27/c_1129570631.htm – Дата доступа: 11.11.2023.

6. Китайско-индийское гуманитарное сотрудничество: наука, образование, студенческие обмены [Электронный ресурс] // Ведомости. – Режим доступа: <https://russiancouncil.ru/blogs/rsuh/kitayskoindiyskoe-gumanitarnoe-sotrudnichestvo-nauka-obrazovanie-stude/> – Дата доступа: 10.11.2023.

*А.І. Лойка, доктар філасофскіх навук, прафесар
БНТУ (Мінск)*

КРЫЗІС ЭКАНАМІЧНАЙ ПАРАДЫГМЫ НЕКАЛАНІЯЛІЗМУ

Адмысловую сферу палітычных інтарэсаў заходніх метраполій складалі іх калоніі, з якіх яны вывозілі прыродныя рэсурсы. Пасля Другой сусветнай вайны меў месца парад незалежнасцяў, які спарадзіў ілюзію, што эпоха каланіялізму скончылася.

Але насамрэч каланіялізм стаў хітрэй. Ён маскіраваўся фармальнымі прыкметамі дзяржаўнай незалежнасці дзяржаў Азіі і Афрыкі [1]. У пачатку ХХІ ст. наступіла чарговая стадыя крызісу каланіяльнай палітыкі. Цяпер усіх цікавіць пытанне, чым гэтая стадыя скончыцца.

Так, французскі некаланіялізм губляе пазіцыі, за якімі у Афрыцы стаяць ЗША [2]. Сведчаннем сталі няўдачы з аперацыяй «Бархан» у Сахелі. За час актыўнай французскай прысутнасці ў Малі з 2013 г. замежны кантынгент аказаўся не ў стане перамагчы радыкальныя фарміраванні. Больш за тое, сітуацыя толькі пагоршылася, паколькі колькасць тэрактаў расце з кожным годам. У выпадку Сахельскіх краінаў палітыка Францыі, хутчэй, нагадвала шантаж. Парыж, карыстаючыся становішчам, акупірае раёны, дзе здабываюцца карысныя выкапні, напрыклад уран ці золата, нібы ў абмен на абарону ад тэрарыстаў. Аднак тэрарысты працягваюць сваю дзейнасць.

У 2020 г. ў Малі патрыятычныя вайскоўцы адхілілі ад улады прафранцузскага прэзідэнта І. Б. Кейту. У 2021 г. яны запрасілі ў краіну расійскіх вайсковых адмыслоўцаў, якіх у СМІ звязваюць з «ПВК Вагнера», якія да гэтага добра зарэкамендавалі сябе ў Цэнтральнай Афрыканскай Рэспубліцы. У канцы 2020 г. яны дапамаглі краіне адбіць атаку баевікоў пад кіраўніцтвам экс-прэзідэнта Ф. Базізе, за якога заступалася Францыя.

Францыя спрабавала націснуць на Малі, але ў адказ атрымала публічныя абвінавачанні ў падтрымцы тэрарызму ад улад краіны. Быў адменены візіт прэзідэнта Францыі ў Цэнтральную Афрыканскую Рэспубліку з-за таго, што адміністрацыю прэзідэнта Ф.-А. Туадэра не паведамілі пра візіт. У кастрычніку 2021 г. Алжыр адклікаў свайго амбасадара з Францыі ў сувязі з «безадказнымі заявамі» прэзідэнта Францыі Э. Макрона аб тым, што краіна нібыта перапісала гісторыю і ўсяліла «нянавісць да Францыі». Алжырцы расцанілі гэта як умяшанне ва ўнутраныя справы дзяржавы.

У Афрыцы рэгулярна адбываюцца маніфестацыі супраць французскай ваеннай, фінансавай і культурнай прысутнасці на кантыненте. У 2019 г. малійцы абвінавацілі Францыю ў падрыхтоўцы арганізацыі ваеннага перавароту, у студзені 2020 г. яны выйшлі з лозунгам «Далоў Францыю», «“Бархан” павінен сысці», а праз год абвінавацілі Францыю ў стратэгіі «падзяляй і пануй» у Малі. Пратэсты таксама адбываліся ў Нігеры, Сенегале, Буркіна-Фасо і Нігерыі. Сярод найболей яркіх супернікаў дамінавання Францыі ў рэгіёне – панафрыканісцкі рух Кемі Себа (Urgence Panafricaniste), Alternative Espace Citoyen, Yegewolo, Tournons la Page і іншыя. К. Себа, да прыкладу, лічыць, што «хвароба нумар адзін», якая забівае людзей у Заходняй і Цэнтральнай Афрыцы, – не COVID-19 або джыхадзізм, а Франсафрыка. З К. Себа палічыў за лепшае сустрэцца ў кастрычніку 2021 г. новы кіраўнік Гвінеі М. Думбуі пасля звяржэння А. Кондэ – у той час як прафранцузская рэгіянальная арганізацыя ЭКОВАС увяла санкцыі супраць краіны.

Жыхароў кантынента абурыла выказванне французскага лідэра аб тым, што адна з «галоўных праблем» Афрыкі – вялікая колькасць дзяцей. Ён таксама паводзіў сябе вельмі непаважліва ў Буркіна-Фасо, выступаючы ва Універсітэце Уагадугу, калі пажартаваў аб праблемах з электрычнасцю ў краіне. Лідэр Буркіна-Фасо Р. М. Крысціян Каборе пакінуў залу, на што Макрон сказаў, што той «пайшоў правіць кандыцыянер». Народы і эліты афрыканскіх краін у адказ выходзяць са сферы ўплыву Францыі.

Акторы заходніх палітычных эканамічных інтарэсаў, звузіўшы іх да інтарэсаў ЗША, выпусцілі з-пад увагі створаную заходнім светам архітэктурную неакаланіялізму [3]. Слабым звязом аказаліся еўрапейскія кантынентальныя метраполіі, якія прывыклі спажываць прыродныя рэсурсы афрыканскіх дзяржаў, зыходзячы з таго, што тыя няздольныя прыцягнуць альтэрнатыўных інвестараў і наладзіць больш выгадную для нацыянальных інтарэсаў фінансавую лагістыку. Еўрапейскім метраполіям спрыяла фактычная адсутнасць нацыянальных інтарэсаў у дзяржаўных эліт Афрыкі. Перавагу гэтых дзяржаўных эліт аддавалі карупцыі і наладжаным схемам лагістыкі, створанай еўрапейскімі метраполіямі.

Еўрапейскія метраполіі ў рэалізацыі праекта эканамічнай ізаляцыі Расіі разлічвалі на прыродныя рэсурсы Афрыкі, якія павінны былі стаць альтэрнатывай расійскай нафты, прыроднаму газу, каменнаму вугалю, радовішчам урану і каштоўных металаў. Украіну яны планавалі выкарыстоўваць як альтэрнатыўнага Расіі пастаўшчыка збожжа і іншых харчовых культур.

Але калі яны фактычна арганізавалі канфліктную сітуацыю ва Усходняй Еўропе, яны апынуліся перад фактам распаду французскай каланіяльнай імперыі.

Такім чынам, палітычны светапогляд эканамічных інтарэсаў стварыў у пачатку XXI ст. новую геапалітычную сітуацыю, у якой дамінуе ваенна-прамысловы комплекс і энергетычныя кампаніі ЗША. У неакаланіяльны статус у адносінах да гэтага глабальнага лідэра перайшлі дзяржавы, якія фарміруюць Еўрапейскі Саюз. З гэтага статусу выцякае іх слабасць як метраполій. Фактычна яны губляюць гэты статус. Паколькі падобныя трансфармацыі маюць доўгую перспектыву ў форме эканамічных наступстваў, то можна меркаваць, што еўрапейскія эканомікі будуць знаходзіцца ў дзвюх негатыўных тэндэнцыях. Адна будзе звязана з нелегальнай міграцыяй. Другая тэндэнцыя будзе злучана з якія пагаршаюцца ўмовамi камерцыйнай дзейнасці еўрапейскіх кампаній. Яны будуць імкнуцца выводзіць вытворчасці за межы Еўрапейскага саюза. Гэтым назіраннем пацвярджаецца тэза аб тым, што базіс рынкавай эканомікі ўсё роўна будзе гуляць ключавую ролю і дзяржаўная палітыка вымушана будзе з гэтай роляй лічыцца.

Упэўненасць афрыканскіх дзяржаў у барацьбе з неакаланіялізмам мае наяўнасць у свеце альтэрнатыўнага інвестара ў асобе Кітая і Расіі, якая можа забяспечыць ваенную і харчовую бяспеку. На гэтай аснове фарміруецца Глабальны Поўдзень.

У гэтых умовах Расійскай Федэрацыі і КНР даводзіцца ісці па шляху эканамічнага і ваенна-палітычнага збліжэння. Гэтае збліжэнне забяспечвае магчымасць супрацьстаяць геапалітычнай экспансіі ЗША ў еўрапейскім і ціхаакіянскім рэгіёнах планеты. Гэта важна для многіх дзяржаў, якія прытрымліваюцца каштоўнасцей дзяржаўнай незалежнасці і суверэнітэту.

Платформа дыялогу не-аднадумцаў можа адыграць канструктыўную ролю ў захаванні канструктыўнага дыялогу нацыянальных дзяржаў. Гэты аспект важна ўлічваць у структуры нацыянальных інтарэсаў Рэспублікі Беларусь на фоне ўзмацнення тэндэнцыі ўмацавання пазіцый у Еўропе прыхільнікаў бінарнага мыслення. У падобнай сітуацыі трансфармуецца адносіны палітыкі і эканомікі. Групы інтарэсаў, сфакусаваныя на дзейнасці спецыялізаваных міжнародных арганізацый, могуць стаць фундаментальнай асновай анігіляцыі канфліктных інтэнцый бінарнага палітычнага мыслення.

Постсавецкі еўразійскі рэгіён знаходзіцца ў сітуацыі эвалюцыі, якая шмат у чым захоўвае ленінскую мадэль права нацый на самавызначэнне пры тым, што былыя савецкія рэспублікі выдатна ўсведамляюць ваенна-палітычную і эканамічную вагу Расійскай Федэрацыі. У гэтай арыгінальнай паліцэнтрэчнай мадэлі экасістэмы захоўваецца нематэрыяльная дамінанта ў сістэме каштоўнасцей. Яна акцэнтавана на агульнай гістарычнай памяці аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны і Вялікай Перамозе савецкага народа. Гэтай сістэме каштоўнасцяў савецкім перыядам гісторыі падрыхтавана аснова ў выглядзе вялізнай колькасці мемарыялаў салдатам і партызанам, мірнаму насельніцтву.

Гістарычная памяць аб'ядноўвае пакаленні ў пытаннях гуманізму. Менавіта інфраструктура сістэмы каштоўнасцяў гістарычнай памяці падвяргаецца разбурэнню на тэрыторыі новых чальцоў Еўрапейскага Звяза з Усходняй Еўропы. Такім шляхам у Еўропе праводзіцца дэмаркацыя яе кантынентальнай часткі. Але гэтая дэмаркацыя можа прывесці да вяртання да сітуацыі трыццатых-саракавых гадоў XX ст., калі фашысцкая ідэалогія скарысталася ляльнасцю еўрапейскіх дзяржаў і рэалізавала сцэнар сутыкнення цывілізацый. Глобалізацыі непажадана рэгіянальная кампанента канфліктнай свядомасці кантынентальных еўрапейцаў, якая трансфармавалася ў трыццатых-саракавых гадах XX ст. намаганні нацысцкай Германіі ў другую сусветную вайну і якую спрабуюць рэанімаваць нацыяналістычныя арганізацыі некаторых дзяржаў Еўропы ў пачатку XXI ст.

У любым «разумным» грамадстве ёсць культура і антыкультура. Культура сімвалізуе канструктыўнае калабаратыўнае асяроддзе нацыянальнага адзінства ў выглядзе нацыянальных інтарэсаў. У структуры гэтых інтарэсаў прысутнічаюць розныя іх інтэрпрэтацыі, паколькі ў адной сацыяльнай прасторы шмат людзей розных пакаленняў, рэлігій, сеткавых супольнасцяў. Прыхільнікі бінарнага мыслення зрабілі сацыяльныя сеткі адным з ключавых палітычных інструментаў у дасягненні мэт унутранага разбурэння дзяржаў. Гэта бачна па падзеях у Тунісе, Егіпце, Сірыі, Іраку, ва Украіне. Падобны сцэнарый планаваўся ў 2020 г. і для Рэспублікі Беларусь.

Спіс крыніц

1. Горелов, А. А. От мировой колониальной системы до глобального неокOLONиализма / А. А. Горелов // Век глобализации. – 2014. – № 2. – С. 52–64.
2. Шульга, А. А. НеокOLONиальное противостояние в XXI веке / А. А. Шульга // Теории и проблемы политических исследований. – 2016. – № 3. – С. 156–166.
3. Сироткина, А. И. НеокOLONиализм XXI века: глобализм и мир-системность / А. И. Сироткина, М. Л. Альпидовская // Теоретическая экономика. – 2020. – № 12. – С. 96–109.